

07.03.2016

SISÄMINISTERIÖ
Hallinto- ja kehittämisosasto

Hallinto- ja kehittämisosaston lausuntopyyntö 21.2.2016

**Oikeusprosessin keventäminen; Oikeusministeriön arviomuistio 11.1.2016,
OM 8/41/2015**

Hallinto- ja kehittämisosasto on pyytänyt poliisiosaston lausuntoa oikeusministeriössä laaditusta arviomuistiosta, jossa pyritään edelleen kehittämään oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan sisältyviä ehdotuksia ja arvioimaan mahdollisia jatkotoimia rikos- ja riitaprosessien kannalta.

Poliisiosasto esittää lausunnossaan kannanotot arviomuistiossa keskeisesti poliisin toimintaan vaikuttavista seikoista.

Käräjäoikeuden kirjallisen menettelyn käyttöalan laajentaminen

Arviomuistion mukaan "käräjäoikeuksien istutokäsittelyyn etenee edelleen juttuja, jotka voitaisiin käsitellä kirjallisessa menettelyssä. On tarkoituksenmukaista selvittää, miten kirjallista rikosprosessia olisi mahdollista kehittää ja sen käyttöalaa laajentaa ja miten rikosprosessiketjua olisi mahdollista muutoin tiivistää näytöllisesti selvissä rikosasioissa.

Laissa voitaisiin edellyttää tiettyjen seikkojen korostettua selvittämisvelvollisuutta esitutkinnassa silloin, kun on odotettavissa asian käsittely kirjallisessa menettelyssä käräjäoikeudessa. Esitutkintapöytäkirjaan kirjattujen tietojen hyödyntämisestä kirjallisessa menettelyssä voitaisiin säätää tarkemmin. Rikosprosessilainsäädäntöä on syytä harkita muutettavaksi myös siten, että syyttäjän tulee haastehakemuksessa ilmoittaa tarkemmin yksilöidyt rangaistus- ja muut vaatimukset perusteineen, kun asia on tarkoitus käsitellä kirjallisessa rikosprosessissa. Näin vastaajalla olisi parempi mahdollisuus harkita, hyväksyykö hän vaatimukset vai vastustaako hän niitä ja haluaako hän, että asia käsitellään pääkäsittelyssä.

Näytöllisesti selvissä rikosasioissa, kuten rattijuopumuksissa, esitutkintaviranomaisen roolin laajentamista ja vastaavasti syyttäjän roolin poistamista esimerkiksi haastehakemuksen laadinnassa ja haastamisessa selvitetään.

Mikäli näin saavutettavat hyödyt eivät ole riittäviä, selvitetään lisäksi ensiasteen päätösvallan nykyistä laajempaa siirtoa yksinkertaisissa ja sakkorangaistuksella sovitettavissa olevissa rikosasioissa esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle."

Poliisiosaston näkemyksen mukaan kirjallisen menettelyn laajentaminen ja yhden kosketuksen periaate ovat lähtökohtaisesti kannatettavia kehittämisehdotuksia. On kuitenkin selvää, että nämä merkitsevät käytännössä tehtävien siirtämistä esitutkintaviranomaiselle, joka rikosasioissa on ensimmäinen asianosaisiin kosketuksessa oleva viranomaislainen. Kokonaistehokkuutta ajatellen on järkevää hoitaa prosessi mahdollisimman pitkälle jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä aiheuttaa kuitenkin väistämättä poliisille tarpeen lisäresursoinnille sekä kohottaa ammattitaitovaatimuksia.

Poliisiosaston näkemyksen mukaan haastehakemuksen laatimisen siirtäminen poliisin tehtäväksi tulee suhtautua pidättyväisesti, vaikka yksinkertaisimmissa asioissa tämä periaatteessa olisi mahdollista. Haastehakemuksen laatimisen siirrolle poliisille tulee löytää muita perusteluja kuin oikeushallinnon kustannusten säästäminen, koska

07.03.2016

siirto kuitenkin lisäisi poliisihallinnon kustannuksia. Näihin kustannuksiin poliisihallinto ei kuitenkaan saisi mitään rahoitusta.

Poliisiosasto kannattaa, että syyttäjän ja tuomioistuimien valmiuksia reagoida nopeasti (päivystysjärjestelmän edelleen kehittäminen ym.) uusiin rikosasioihin kehitetään, samoin kuin poliisin ja syyttäjän välistä yhteistyötä.

Yhden kosketuksen periaate

Arviomuistoon mukaan "pääkäsittelyä edellyttävissä rikosasioissa merkittäviä viiveitä aiheutuu usein siitä, että vapaana olevia vastaajia ei yrityksistä huolimatta saada tuomioistuimeen. Yleisimpiä tilanteet ovat pääkaupunkiseudulla, erityisesti Helsingissä, ja ne liittyvät tyypillisimmin ulkomaalaisiin vastaajiin. Nopeutetussa käsittelyssä pakkokeinoina nojalla vapautensa menettänyt vastaaja viedään pidätysajan puitteissa järjestettyyn pääkäsittelyyn, edellyttäen, että hänen puolustuksensa on saatu järjestettyä ja mahdollisen asianomistajan korvausvaatimus on selvitetty.

Yhden kosketuksen toimintamallissa rikoksesta epäillyn asiassa esitutkinta, syyteharkinta ja asian vireillepano haastamalla tapahtuu epäillyn ollessa esitutkintaviranomaisen luona. On arvioitava lainsäädännön mahdollinen selkiyttämisen tarve, jotta epäilty voidaan velvoittaa esitutkinnan päätyttyä olemaan saapuvilla syyteharkintaan, syytteen laatimiseen ja haasteen laatimiseen kuluva, muutaman tunnin aika."

Poliisiosasto kannattaa esitettyjä muutoksia, koska ne vaikuttavat myös poliisin työpanokseen vähentävästi.

Poliisiosasto näkee kuitenkin, että yleisesti ottaen tulisi entisestään kehittää nopeutettuja ja yksinkertaistettuja menettelyjä yksinkertaisten ja selvien rikosasioiden käsittelyyn. Eritoten tulisi laajentaa summaarisen sakkomenettelyn soveltamisalaa ainakin siten, että tavalliset rattijuopumukset ja muut selvät samantasoiset rikokset tulisi saatua summaarisen sakkomenettelyn piiriin. Lisäksi muutos edellyttää, että poliisin antamat sakot palautetaan muuntorangaistusmenettelyn piiriin.

Samaten ehdollisen rikesakkomenettelyn käyttöalan laajentaminen toisi merkittävän tehostamisvaikutuksen rikosprosessin kokonaisuuteen vapauttaessaan poliisin voimavaroja muihin tehtäviin.

Ajokieltoprosessia tulisi keventää kaikilta osilta, siis myös toistuvien liikenne rikkomusten, RL 23:10 -mukaisten tekojen, vakavien piittaamattomuuksien ja myös rattijuopumusten osalta. Tämä edellyttäisi ajokieltoa koskevan sääntelyn kehittämistä siten, että poliisimies voisi määrätä ajokiellon suoraan valvontatilanteessa.

Hyvä olisi, jos Suomi siirtyisi useissa Euroopan maissa käytössä olevaan "puhtaanseen" pistejärjestelmään, siten, että nykyinen suomalainen malli pisteiden kertymisestä säilytettäisiin (esim. 3 rikettä vuoden sisällä täyttää pistetilin: ajokielto, rattijuopumus täyttää pistetilin: ajokielto jne.), mutta ajokiellon pituutta koskevat kohtuullistamisperusteet poistettaisiin kokonaan. Liikennevalvontatilanteessa poliisimies määräisi ajokiellon suoraan taulukosta; ei siis nykyiseen tapaan väliaikaista ajokieltoa, josta ajokielto määrätään hallinnollisessa menettelyssä, vaan heti lopullisen ajokiellon.

Jos on pakko, niin ajokielto määräykseen voisi yhdistää oikaisuvaatimusmenettelyn. Oikaisuvaatimus tehtäisiin ajokiellon määränneelle poliisilaitokselle. Oikaisuvaatimuksen tekemisen edellytyksenä pitäisi olla se, että vastustaa myös ajokiellon perusteena olevaa tekoa.

Syytetyn velvollisuuden osallistua henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin lieventäminen ja videoyhteyden käytön laajentaminen

Poliisiosasto kannattaa arviomuistiossa esitettyjä muutoksia syytetyn läsnäoloon oikeudenkäynnissä ja videoyhteyden käyttämisessä. Muutokset vähentäisivät poliisin työtä oikeusistuntoa karttavien henkilöiden etsinnässä ja kuljettamisessa istuntopaikkakunnille.

07.03.2016

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Antti Simanainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö SM 07.03.2016 klo 16:19. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Kauko Aaltomaa